

А.А. Котвіцька, О.А. Пастухова

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

Дослідження способу життя молоді як основної детермінанти соціального стресу

Протягом життя організм людини змушений пристосовуватися до різних умов зовнішнього середовища. За таких умов емоційне навантаження на людину, як правило, збільшується, а також підвищуються вимоги до її адаптаційних можливостей. У результаті велика кількість людей має певні труднощі під час подолання стресогеного впливу факторів соціального середовища і адаптації до них. Як свідчить міжнародний досвід, психосоматична патологія широко поширена практично в усіх країнах світу. Частота цих розладів у популяції коливається за різними оцінками від 15 до 50%.

Захворювання ШКТ займають одне з провідних місць у структурі загальної захворюваності населення як України, так і багатьох країн світу.

Враховуючи вищенаведене, **метою дослідження** стало вивчення впливу, основних детермінант соціального стресу на молодь та визначення ступеню ризику розвитку гастроентерологічних захворювань, однією з причин виникнення яких є саме фактори соціального середовища.

Виникнення стресу у людини, та, зокрема у молодій людині, зумовлено багатьма факторами, серед яких найбільш важливими є *соціальні фактори* (соціально – політична нестабільність у суспільстві, чисельні соціальні проблеми (безробіття, соціальні конфлікти, проблеми молодих сімей); *соціально – психологічні фактори* (позиційні й емоційні конфлікти, комунікативні проблеми) та *особистісні фактори* (*об'єктивно – особистісні* (кризи юнацького віку, особливості статі), *суб'єктивно – особистісні* (особливість вищої нервової системи, темперамент, напруженість, агресивність).

У випадку коли людина працює або навчається, тобто знаходиться в організації, основними факторами, що впливають на виникнення стресу є *організаційні фактори* (кар'єра, колектив), *позаорганізаційні фактори* (суспільство, конкуренція на ринку праці, життєві обставини) та *особистісні фактори* (нереалізовані потреби, занижена самооцінка).

Протягом багатьох років на базі Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України в рамках програми «Здоров'я нації» проводяться дослідження з виявлення основних чинників стресових станів у молодіжному середовищі України. За результатами останнього всеукраїнського репрезентативного опитування встановлено, що більше половини молоді (51,4 %) вважає, що перебуває у стресогенному середовищі. Дівчата (53,4 %) відчують його тиск дещо сильніше (на 4 %) ніж юнаки. В цілому молодь України до основних причин стресового стану відносить негаразди у сім'ї (64,4 %), погану ситуацію на роботі та в інституті (50,8 %), економічні проблеми (28,2 %), соціальні негаразди (26,4 %), агресивність ЗМІ, телебачення, Інтернету (10,5 %).

Вивчення впливу психоемоційного перенапруження на виникнення гастроентерологічних розладів у молодих осіб та виявлення взаємозв'язку між умовами навчання і появою скарг гастроентерологічного характеру досліджувалось нами на базі Національного фармацевтичного університету шляхом проведення анкетного опитування серед студентів 4 курсу фармацевтичного факультету денної форми навчання, які дали згоду на анкетування. За гендерною ознакою респонденти представляли собою 88% жіночої статі та 12%, відповідно, чоловічої статі. Для проведення опитування нами була розроблена анкета, яка мала традиційну побудову, й містила питання загального характеру та питання щодо оцінки свого стану.

За результатами оцінки респондентами свого здоров'я визначено, що 10 % дівчат та 9 % хлопців вважають свій стан здоров'я як «дуже добре». За оцінкою 53 % дівчат та 62 % хлопців їх стан здоров'я визначається як

«добре». Як «середнє» - 31 % дівчат та 29 % хлопців, і лише 6 % дівчат свій стан здоров'я характеризують як «погане».

На час проведення анкетування скарги на болі та інші неприємні відчуття в животі визначали 62 % опитуваних, у 28,5 % з них такі скарги спостерігались водночас зі скаргами на печію, відрижку або тяжкість у шлунку. У 43 % респондентів - із скаргами на розлад стулу, 24 % - скарги на запори, 19 % - скарги на проноси.

Серед студентів НФаУ, які оцінили свій стан здоров'я як «поганий» (84 %) відчували у своєму житті стрес. Серед респондентів із середнім рівнем здоров'я – існує певне співвідношення серед тих, хто відчував стрес та тих, хто його не відчував: 43 % та 48 % відповідно. Добре здоров'я відмітили лише ті студенти, які не відчували у своєму житті стрес ніколи.

Необхідно підкреслити, що у 60 % опитаних гастроентерологічні скарги виникали у зв'язку з психоемоційним навантаженням. Найбільш частим неврологічним синдромом у більшості студентів із гастроентерологічною патологією є астеничний, який характеризується підвищеною стомлюваністю, зниженням працездатності (60 % респондентів) та головними болями (80 % опитаних).

Практично всі респонденти мають власну думку стосовно «методів» боротьби зі стресом. Так, паління, як метод боротьби зі стресом, застосовують постійно 76 % респондентів, 20 % – іноді, не палять зовсім лише 4 %. Алкоголь, як антистресовий метод, застосовують постійно 35 % опитаних, іноді вживають – 44 %, не вживають ніколи – 25 %. Майже 90 % респондентів під час дії стресогених чинників безконтрольно приймають лікарські засоби, 8 % вживають препарати іноді, та не вживають ніколи лише 2 % студентів.

Таким чином, проведене дослідження дає змогу констатувати, що до основних причин виникнення патології ШКТ серед молоді, як взагалі в Україні, так і зокрема в НФаУ, необхідно віднести стрес, викликаний соціальними, соціально-побутовими та учбовими чинниками, а також

порушення основних детермінантів здоров'я (тютюнопаління, вживання алкоголю, самолікування).

Основними шляхами подолання соціального стресу серед молоді, на нашу думку, є пропаганда здорового способу життя та проведення заходів боротьби зі шкідливим для здоров'я вживанням тютюну, алкоголю, наркотичних й інших психоактивних речовин.

О.Є. Мадар

ПрАТ «Єнакіївський коксохімпром», м. Єнакієво

Науково-практичні підходи до встановлення показників контролю виконання бюджетів підрозділами коксохімічного підприємства

Коксохімічні підприємства (КХП) в Україні є підрозділами холдингів змішаного типу. Практично всі питання операційної діяльності, а саме: обсяги та графіки поставок сировини (вугільних концентратів), обсяги необхідної товарної продукції, рівні витрат і, відповідно, прибутку та багато інших, вирішуються материнською компанією. Питання фінансової діяльності, а саме: забезпечення діяльності фінансовими ресурсами та, відповідно, забезпечення необхідного рівня ліквідності, КХП вирішують самостійно. В цих умовах найбільш адекватним інструментом управління підприємством є бюджетування. Воно дає можливість в одному форматі не тільки розробляти плани діяльності підприємства та окремих його підрозділів, але й створює умови для контролю за їх виконанням. Індикатором виконання бюджетів є рівень досягнення колективом підприємства чи підрозділу встановлених показників контролю. Мета дослідження – розробка пропозицій щодо встановлення показників контролю виконання бюджетів підрозділами коксохімічного підприємства. Вибір показників для контролю виконання бюджетів підрозділами повинен здійснюватися виходячи з таких критеріїв: взаємозв'язок з цілями підприємства, можливість підрозділу впливати на вибрані показники та